

ПРОБЛЕМИ ХАРЧОВОЇ ПРОМИСЛОВОСТІ В КОНТЕКСТІ УПРАВЛІННЯ ГАЛУЗЗЮ

Іванечко П. М.

*Україна, м. Київ, Державний вищий навчальний заклад
Київський національний економічний університет ім. Вадима Гетьмана.*

Важность пищевой промышленности, бесспорно, не может иметь конкуренции среди других областей, поскольку выработанный продукт, в основном, не является дополнительным благом, а обеспечивает основу жизнедеятельности общества. Не эффективность управления пищевой промышленностью в Украине предопределяют актуальность исследуемой темы. В статье рассмотрены основные проблемы и возможные пути их решения в управлении предприятиями пищевой промышленности.

ВСТУП

Постановка проблеми в загальному вигляді. Вступ України до Світової організації торгівлі “закликає” до фундаментального перегляду недієздатних, застарілих методів управління підприємствами харчової промисловості, яка стає не конкурентноздатною на світових ринках у сучасних умовах господарювання. Проблема даного плану виникає через не ефективність зовнішнього та внутрішнього управління.

Після становлення Української державності в харчовій промисловості країни спостерігається різкий спад виробничих потужностей, що в першу чергу, пов'язано із втратою ринків збуту, а це, в свою чергу, призводить до трансформації великих промислових комплексів у цій галузі. Виникають нові ергономічні виробництва, які за економічною класифікацією традиційно належать до малого та середнього бізнесу. Такі виробництва по своїй сутності не є абсолютним негативом, вони орієнтовані на забезпечення потреб населення у відповідній продукції на регіональному рівні. Проте вихід таких підприємств на загальнодержавний та світові ринки практично не можливий. З приходом потужних світових виробників, підприємства регіонального рівня стають занадто легким супротивником у плані конкурентоспроможності, тому ризик банкрутства або поглинання дуже високий. Для підвищення конкурентоспроможності та зміцнення національних виробництв слід провадити чітке управління.

Аналіз останніх досліджень і публікацій та виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Для детального розгляду даного питання доцільно використовувати праці вітчизняних та іноземних науковців. В Україні вивченням питання ефективного управління, на підприємствах різних галузей, присвячено праці Бутинця Ф. Ф., Голова С. Ф., Ластовецького В. О., Нападівської Л., Пушкара М. С., Чумаченка М. Г., та інших. Практика управління різних країн світу сформована не без

участі наукових досліджень Аткинсона Е., Банкера Р., Друрі К., Ентоні Р., Каплана Р., Рис Дж., Фостера Дж., Хорнгрена Ч. Т., Янга М. тощо.

Постановка завдання дослідження. Наше дослідження спрямоване на виділення основних проблем у вітчизняній практиці управління підприємствами харчової промисловості та пошуку шляхів їх вирішення. Основною метою є дослідження проблем зовнішнього управління та теоретичне обґрунтування питання впровадження управлінського обліку, як системи для вирішення проблем внутрішнього управління.

1. ОСНОВНІ ПРОБЛЕМИ В УПРАВЛІННІ ПІДПРИЄМСТВАМИ ХАРЧОВОЇ ПРОМИСЛОВОСТІ

Для ефективного управління харчовою промисловістю слід розглядати практику управління у двох напрямках (Рис. 1).

Рис. 1 Напрямки управління харчовою промисловістю

Під зовнішнім управлінням слід розуміти втручання держави у галузь промисловості. Характерними ознаками ефективного зовнішнього управління харчовою промисловістю повинно бути:

- ефективні урядові програми з підтримки галузі;
- помірне податкове навантаження;
- відповідність якості й стандартів;
- підтримка аграрного комплексу;
- сучасне методичне облікове забезпечення.

Внутрішнє управління – це власне управління, що здійснюється на конкретних підприємствах харчової промисловості. Характерними ознаками ефективного внутрішнього управління є:

- побудова ефективної системи управління на підприємстві;
- розширення виробничих потужностей та пошук нових ринків збуту;
- впровадження новітніх технологій;
- впровадження енергозберігаючих технологій;
- впровадження управлінського обліку.

2. ВИРІШЕННЯ ПРОБЛЕМ ЗОВНІШНЬОГО УПРАВЛІННЯ

Традиційно, досліджуючи практику управління харчовою промисловістю, розглядають окремі заводи, окремі регіони або ж окремі галузі (цукрову, хлібопекарну

тощо). На нашу думку такий підхід хоча і є показовим, проте занадто вибірковий. Харчова промисловість, з одного боку, тісно пов'язана з сільським господарством (забезпечення сировиною), з іншого залежить у своєму розвитку від важкої промисловості, котра забезпечує її сучасною технікою, паливом, електроенергією, тарою, хімікатами й т.п. Тому, Урядові програми, що направлені на допомогу вітчизняному виробнику не зможуть бути ефективними, якщо не буде врахований весь комплекс виготовлення продукту у харчовій промисловості.

Товари, що виготовляє галузь харчової промисловості, є досить різноманітними. Тут і продукти першої необхідності (хліб, крупи, консерви тощо) і додаткові блага (для прикладу лікєро-горілчані та тютюнові вироби). Тому податкова політика та податкове навантаження повинні бути відповідними, зокрема, що стосується податку на додану вартість, який в Україні становить на будь-яку продукцію 20%. Для порівняння можна навести європейські країни, в яких ставки податку на додану вартість на продукти харчування суттєво нижчі від базової основної ставки (Таблиця 1).

Таблиця 1

Ставки ПДВ в різних країнах Європи

№ п/п	Назва країни	Базова (звичайна) ставка податку, %	Ставка податку на продукти харчування, %
1.	Франція	18,6	5,5
2.	Великобританія	17,5	0
3.	Німеччина	15	7
4.	Австрія	20	10
5.	Італія	19	13;9;4

Як видно з таблиці, для прикладу, в Франції основна базова ставка податку становить 18,6 %, в той час як для продуктів харчування (крім алкогольних напоїв, тютюнових виробів) - 5,5%. У Великобританії ставка податку на додану вартість на продукти харчування складає 0%.

Ще однією з ознак ефективного управління можна назвати роботу законодавчих органів у напрямку приведення до відповідності стандартизації українських виробників із європейськими та світовими стандартами, адже лише відповідаючи міжнародним стандартам якості вироблений продукт, зможе конкурувати не лише в середині країни, але й на світових ринках, що дасть змогу додаткового зміцнення вітчизняних виробництв.

Розглядаючи проблему управління харчової промисловості в комплексі, особливо слід наголосити на тому, що дана галузь використовує більш ніж 50% продуктів сільського господарства, а, отже, підтримка державою сільського господарства є досить важливим завданням в даному контексті.

Одним із найважливіших та послідовних кроків, щодо покращення ефективності управління харчовою промисловістю, повинно стати реформування методичного

облікового забезпечення. Мова йде про те, що застарілі облікові парадигми, із переходом на ринкові відносини, є беззмістовними, та часто, в сучасних умовах господарювання, можуть не задовольняти потреби ні підприємства, ні державних органів управління. Варто зауважити, що в даному напрямку ведеться досить жвава робота: створені правові та методологічні передумови трансформації системи бухгалтерського обліку, відбулося запровадження нової системи бухгалтерського обліку та триває її вдосконалення. Метою нової парадигми бухгалтерського обліку є формування інформаційної інфраструктури, адекватної вимогам ринкової економіки в інтересах усіх членів суспільства [4, с.13]

3. ВИРІШЕННЯ ПРОБЛЕМ ВНУТРІШНЬОГО УПРАВЛІННЯ ЧЕРЕЗ ПРИЗМУ ЗАПРОВАДЖЕННЯ СИСТЕМ УПРАВЛІНСЬКОГО ОБЛІКУ

Що стосується внутрішнього управління, то перш за все слід вказати на те, що практично на всіх підприємствах харчової промисловості вітчизняного виробництва відсутні ефективні управлінські системи. Даний недолік є достатньо вагомим. Адже якщо проаналізувати, то більшість рішень, котрі приймаються управлінням, не є достатньо обґрунтованими. В результаті закупівля нового обладнання, розширення виробничих потужностей, рішення про вихід на нові ринки збуту може стати не виправданим та потягти за собою додаткові затрати.

Організаційну структуру системи управління слід будувати, враховуючи вітчизняний та зарубіжний досвід науковців та практиків.

Впровадження системи управлінського обліку може забезпечити управлінський персонал інформацією, необхідною для прийняття важливих рішень, адже такий облік, покликаний забезпечити систему управління якісною економічною інформацією. На підтримку даного твердження слід навести слова професора Л. Нападовської: “Управлінський облік можна охарактеризувати як інтегровану систему підготовки ключової інформації та забезпечення нею різних рівнів управління з метою ефективного планування (прогнозування), контролю та поліпшення якості рішень, які приймаються користувачами”. [2, 50]

Інформація, що формується за допомогою управлінського обліку, в багатьох випадках ґрунтується на основі суб’єктивних оцінок, проте вона завжди є достатньо обґрунтованою, доречною, ретельно відібраною та достатньо детальною, адже відображається не лише у грошових, але й у натуральних, трудових вимірниках, показниках якості тощо.

Уже сьогодні управлінці не обмежуються традиційними моделями, що містять лише фінансові показники, а дедалі більше звертаються до інформації не фінансового

характеру. Використання показників не фінансового характеру пояснюється намаганням розширити власні вимірювальні системи та інформаційну базу для прийняття управлінських рішень. [3, 138]

Система управлінського обліку функціонує за принципом “витрати-результат”, тобто досягнення заданого обсягу виробництва при мінімальному використанні витрат (виробничих ресурсів).

Одним із важливих елементів організаційного впровадження системи управлінського обліку є поділ усієї організації на окремі центри відповідальності.

Центр відповідальності - це сегмент діяльності підприємства, в якому встановлено персональну відповідальність керівника за показники діяльності, які він повинен контролювати [1, 43].

Згідно визначених центрів відповідальності за кожним із них закріплюються конкретні показники (фінансові, кількісні, якісні і т.п.), які в процесі діяльності можна контролювати на предмет виконання, визначення місць виникнення відхилень, причин відхилення тощо. Поділ підприємства на центри відповідальності дозволяє:

- а) використовувати специфічні методи управління затратами з урахуванням особливостей діяльності кожного підрозділу підприємства;
- б) пов'язати управління затратами з організаційною структурою підприємства;
- в) децентралізувати управління затратами, здійснюючи його на всіх рівнях управління;
- г) установити відповідальних за виникнення затрат, виручки, прибутку.

Методика ведення управлінського обліку та його інструментарій є досить обширними, адже вони не є універсальними для всіх підприємств. Кожен суб'єкт господарської діяльності самостійно, за власним бажанням (виходячи з потреб, затрат та очікуваного результату), будує систему управлінського обліку.

ВИСНОВКИ

Управління галуззю – достатньо складне та широкомасштабне поняття, адже воно повинно включати інтереси всіх зацікавлених сторін. Ми маємо на увазі усіх, хто має будь-яке відношення до відповідної галузі, а це зокрема, і постачальники основної сировини для виробничих підприємств, власне самі виробництва, а також, суб'єкти споживання виробленої продукції. Розвиток харчової промисловості в Україні, безперечно, повинен асоціюватися з одним із основних стратегічних завдань, як господарюючих суб'єктів так і органів державного управління.

У статті, зосереджено увагу на значному колі питань пов'язаних із проблемами, що зумовлюють неефективне функціонування підприємств та управління ними.

Не випадково, особливу увагу приділено проблемам внутрішнього управління, адже, на нашу думку, саме його не ефективність є тим ключовим (вагомим) складником описаної проблеми, вирішення якої, пов'язуємо лише з введенням ефективної системи управлінського обліку. Адже, дія управлінського обліку поширюється на всі етапи господарської діяльності:

- постачання;
- виробництво;
- реалізацію.

А це, у свою чергу, дозволяє координувати поточні та стратегічні плани підприємства щодо розширення виробничих потужностей, завоювання нових ринків збуту, ефективного впровадження на ринок нових видів продукції.

Налагодження вдалої зовнішньої та внутрішньої систем управління у харчовій промисловості дозволить зробити галузь здоровою, більш конкурентноздатною та наділить її імунітетом. Вищерозглянуті проблеми є давно набутими, тому перебудова існуючої системи - досить складний процес. Проте його все ж таки необхідно провести комплексно та швидко, враховуючи ситуацію, в якій перебуває країна. Під час системних змін в організації управлінських систем слід враховувати досвід вітчизняної науки та досліджень у цій сфері й особливо з питань управлінського обліку.

ПЕРЕЛІК ПОСИЛАНЬ

1. *Бутинець Ф. Ф. та ін. Бухгалтерський управлінський облік: Підручник для студентів спеціальності “Облік і аудит” вищих навчальних закладів./ Ф. Ф. Бутинець, Т. В. Давидюк, З. Ф. Канурна, Н. М. Малюга, Л. В. Чижевська; За ред. проф. Ф. Ф. Бутинця. – 3-тє вид., доп. і перероб. – Житомир: ПП “Рута”, 2005. – 480 с.*

2. *Л. Нападовська Управлінський облік: суть, значення та рекомендації щодо його використання в практичній діяльності вітчизняних підприємств// Бухгалтерський облік і аудит № 8-9, 2005 р. – с.50–62*

3. *Л. Нападовська Управлінський облік як інформаційна система ефективного управління підприємством// Вісник ТАНГ № 4, 2004 р. – с.137-141*

4. *С. Голов Ретроспективний погляд на реформування бухгалтерського обліку в Україні. Антиміфологія//Бухгалтерський облік і аудит № 2, 2006 р. – с.3-13*